

Twée Oosterse sieraden uit de stadhouderlijke verzameling*

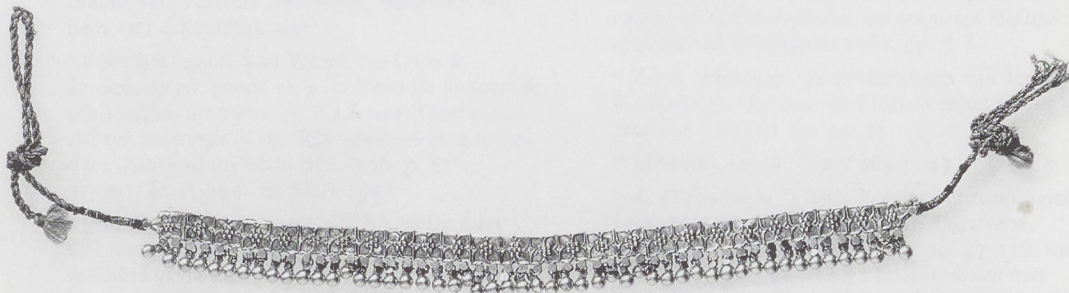
Twée Oosterse sieraden in het Rijksmuseum, afkomstig uit de stadhouderlijke verzameling, zijn tot nu toe onopgemerkt gebleven (afb. 1 en 2a-b). Men nam aan dat ze behoorden tot een grote groep van meer dan dertig sieraden die in 1754 aan de stadhouderlijke verzamelingen werd toegevoegd als geschenk van Julius Stein van Gollennesse (1691-1755), de toenmalige directeur-generaal van de Verenigde Oostindische Compagnie (voc) te Batavia (nu Jakarta). Recente bestudering van al deze sieraden opent een nieuw perspectief op de samenstelling van de stadhouderlijke verzamelingen. Zowel de sieraden die door Stein van Gollennesse zijn geschonken, als de twee sieraden die het onderwerp van dit artikel vormen, zullen in de nieuwe inrichting van de afdeling Aziatische Kunst in de verbouwde Zuidvleugel tentoongesteld worden; een extra reden om ze onder de aandacht te brengen.

In 1966 werd het honderdvijftigjarig bestaan herdacht van de door Koning Willem I opgerichte culturele instellingen: het Koninklijk Kabinet van Schilderijen, de Koninklijke Bibliotheek en het Koninklijk Penningkabinet. Hoewel het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden al in 1883 was opgeheven werd ook deze instelling in het jubileum betrokken.

Op de herdenkingstentoonstelling werd een belangrijke vondst zonder veel ophef gepresenteerd. Het was een in het Koninklijk Huis-

archief teruggevonden inventaris, opgemaakt in 1760 door Aernout Vosmaer, van 1756 tot 1795 directeur van de stadhouderlijke verzamelingen in 's-Gravenhage. Drie stel sieraden werden er in vermeld: voor een *Heidensche Vrou*, voor een *Moorsche Vrou* en een dat *Zoo wel van een Heidensche als Moorsche vrou* kan worden gedragen. Met *Heidens* wordt hindoes bedoeld en met *Moors* islamitisch. De beschrijvingen pasten op een groep sieraden uit het Kabinet van Zeldzaamheden, die op dat moment was verdeeld over het Rijksmuseum voor Volkenkunde te Leiden en het Rijksmuseum te Amsterdam. Op de tentoonstelling van 1966 werden ze met de stadhouderlijke inventaris uit 1760 herenigd. Uit dit document kon worden afgeleid dat de sieraden in 1754 door prinses Anna, moeder en gouvernante van de minderjarige stadhouder Willem V, in ontvangst waren genomen als geschenk van Julius Stein van Gollennesse.¹ In de publicatie over de door Willem I opgerichte culturele instellingen, die een jaar na de herdenking verscheen, kwamen de sieraden als belangrijk onderdeel van het Kabinet van Zeldzaamheden opnieuw aan de orde. Ze werden hier als *een collectie gouden, met edelstenen ingelegde en met paarlen versierde sieraden uit Ceylon* omschreven.² Sindsdien stonden ze als *Ceylonees* te boek. Sedert 1972 zijn de sieraden weer bij elkaar gebracht en op de afdeling Nederlandse Geschiedenis van het Rijksmuseum tentoongesteld.

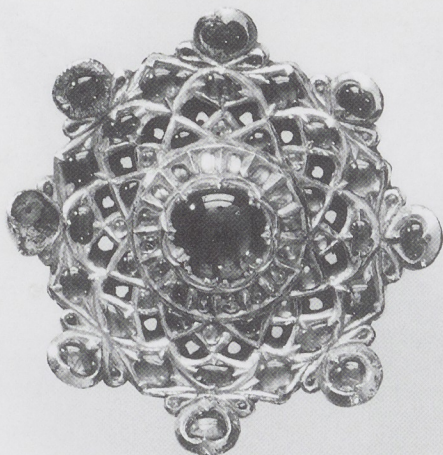
Afb. 1. Gouden halsketting, tali, India, Gujarat, Surat, ca 1750. L. 18 cm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. NM 7071.

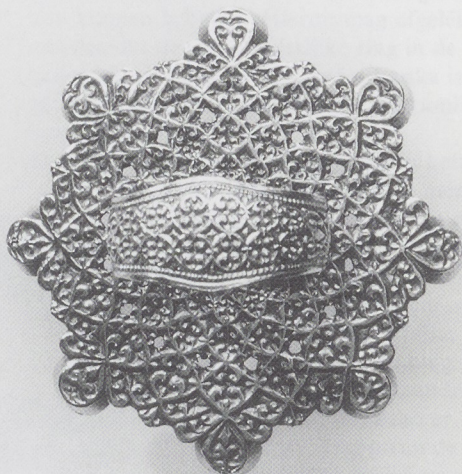
De inventaris van 1760 en de groep sieraden vormde kortgeleden het onderwerp van een speciale studie.³ Daarbij kwam vast te staan, dat deze sieraden weliswaar verreweg het kostbaarste deel, maar toch slechts een onderdeel uitmaakten van een veel grotere schenking van Stein van Gollennesse. Die oorspronkelijke schenking bestond uit de klederdracht, de sieraden en de wapens van zowel een hindoese man en vrouw, als van een islamitische man en vrouw, vergezeld van vier stenen beelden, die de twee paren in hun klederdracht met toebehoren voorstelden. Bij dit geheel was een uitvoerige beschrijving gevoegd met onder andere de namen van de sieraden in de taal van het land. Bij het opstellen van de inventaris uit 1760 heeft Vosmaer geput uit de oorspronkelijke beschrijving bij de schenking. Hij nam onder andere de inheemse namen van de sieraden over. Uit de taxatie van het geheel, die tegelijk met de inventarisatie werd gedaan, blijkt dat de hele schenking, maar vooral de sieraden, hoog werd aangeslagen. Ook kwam bij het recente onderzoek vast te staan, dat dit ensemble omstreeks 1740–50 niet bijeen was gebracht op Ceylon, waar Stein van Gollennesse gouverneur en directeur

was geweest, maar in Surat, de belangrijkste havenplaats aan de noordwest-kust van India. Daar had de VOC ook een factorij. Stein van Gollennesse is daar echter nooit geweest. Het ensemble moet dus door een ander bijeengebracht zijn. De verzamelaar was Nederlandstalig en was hoogstwaarschijnlijk ook in dienst van de VOC; zijn identiteit kon echter niet worden achterhaald.⁴ Het werd bovendien duidelijk dat twee sieraden, waarvan altijd werd aangenomen dat ze tot de schenking Stein van Gollennesse behoorden, in feite een andere herkomst moeten hebben. Het zijn een gouden halsieraad en een grote gouden ring die met rode en lichtblauwe stenen bezet is (afb. 1 en 2a–b).⁵ Op geen van beide past een beschrijving uit Vosmaers inventaris. Beide sieraden zijn, net als de Stein van Gollennesse-schenking, afkomstig uit het Kabinet van Zeldzaamheden. In de gids die de directeur van deze verzameling, R.P. van de Kastele, in 1824 voor de bezoekers schreef, komen ze voor tussen de door Stein van Gollennesse geschonken sieraden onder de kop *Eenige Oosterse gouden oor-, hals- en borstsieraden*. Ze worden omschreven als: *Een collier uit bewerkte leden, gelijk eene*

Afb. 2a. Vingerring van een lid van de aristocratie van Kandy, goud, robijn, saffier. Sri Lanka, Kandy, 18de eeuw. Diam. 5,2 cm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. NM 7068.

Afb. 2b. Achterzijde van deze ring.

bloem van goud, waaraan bij elk twee gouden kleine paarden hangen, te zamen geregen op een zijden snoer en Een gouden ring met een groot goud schild, met roode en blaauwe steenen bezet.⁶ Ook in Van de Kastele's inventaris van de voorwerpen die Willem I van zijn vader had geërfd, opgemaakt in 1818, toen ze naar het Kabinet werden overgebracht, zijn de twee sieraden tussen die van Stein van Gollennesse opgenomen.⁷ Klaarblijkelijk bezat stadhouder Willem V nog andere sieraden uit het Indisch subcontinent en waren deze tijdens zijn gedwongen verblijf in den vreemde vermengd geraakt met de schenking van Stein van Gollennesse. Dit is vermoedelijk als volgt in zijn werk gegaan. Toen de stadhouder in januari 1795 voor de invallende Franse troepen naar Engeland vluchtte, kon hij een klein deel van zijn bezittingen meenemen. Uiteraard koos hij voorwerpen, die zowel kostbaar als gemakkelijk te vervoeren waren. De exotische kleding, wapens en de documentatie moest hij achterlaten. De stadhouder overleed in 1806 in ballingschap. Vosmaer stierf al eerder, in 1799. Daarmee was er niemand meer die de stadhouderlijke verzamelingen compleet had gekend. De exotische sieraden zijn door

elkaar geraakt, maar erger nog, de samenhang tussen de sieraden, de klederdrachten en de documentatie is verloren gegaan. Helaas is er dan ook geen enkel gegeven bewaard over hoe en wanneer de stadhouder aan deze twee sieraden is gekomen. We kunnen er slechts van uitgaan dat hij ze vóór 1795 verkregen moet hebben. Het ligt ook voor de hand dat ze, net als de schenking Stein van Gollennesse, via VOC-connecties in het stadhouderlijke verzameling terecht zijn gekomen. De VOC had in de achttiende eeuw ettelijke vestigingen in Azië en de stadhouder was opperbewindhebber van deze handelsonderneming.

Beide sieraden zijn alleen al vanwege hun zeldzaamheid een nadere beschouwing waard.

Het ene sieraad is een gouden halsketting, bestaande uit zesentwintig aan een koord geregen onderdelen in de vorm van een vierkante bloem met vier bladeren (afb. 1). Aan elke bloem hangen twee miniatuur-schijfjes en -bolletjes.⁸ De ketting wordt als een halsband strak om de nek gedragen. De Perzische naam voor dit type halsketting, die ook in het noorden van het Indisch subcontinent

Afb. 3. Een paar armbanden voor een hindoe-vrouw, behorend tot het geschenk van J.V. Stein van Gollennesse aan de stadhouder in 1754, goud en zilver, India, Gujarat, Surat, ca 1750. Diam. 6,5 cm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. NM 7052.

wordt gebruikt, is *guluband*. In Zuid-India zou deze ketting *tali* genoemd worden. Halskettingen die bestaan uit een reeks van gelijkvormige metalen kralen aan een koord waren aan het eind van de negentiende eeuw aan de west- en de oostkust van Zuid-India als *tali* in gebruik.⁹ Maar ook andere soorten halskettingen kunnen als *tali* functioneren. Bij verschillende bevolkingsgroepen in Zuid-India is het binden van het koord met de gouden *tali* om de hals van de bruid het centrale gedeelte van de huwelijksceremonie. Het dragen van de *tali* is voor een vrouw een teken van de huwelijks staat. Weduwen mogen ze niet dragen.¹⁰

Het is niet verwonderlijk dat tot nu toe gedacht werd dat deze ketting tot de Stein van Gollennesse-sieraden behoorde. Dezelfde miniatuur-schijfjes en -bolletjes als aan deze ketting zijn ook op verschillende sieraden van de Stein van Gollennesse-schenking toegepast (afb. 3 en 4). In die schenking bevond zich onder de sieraden van de hindoeese vrouw ook een *tali*. Deze is helaas verloren gegaan. De beschrijving uit 1760 luidde: *een Tullie, of goude tabletje om den hals*. Blijkbaar bestond die *tali* slechts uit een enkel

plaatje aan een koord. De *tali* van zesentwintig gouden bloemen is hoogstwaarschijnlijk ook in het midden van de achttiende eeuw in Surat, in de Indiase deelstaat Gujarat, gemaakt. Hij moet dan door een hindoeese vrouw van een andere bevolkingsgroep in Surat gedragen zijn. Het is goed denkbaar dat een voc-dienaar in Surat dit sieraad kocht uit belangstelling voor locale zeden en gewoonten. In het vaderland was de stadhoudelijke verzameling waarschijnlijk een van de weinige plaatsen waar dergelijke voorwerpen gewaardeerd en openbaar tentoongesteld werden. De meeste verzamelingen van exotica uit deze tijd bestonden uit Chinees export-porselein en Japans lakwerk dat ook in het huishouden gebruikt werd en vooral op het pronken gericht was. Bovendien gold het geven van geschenken aan de stadhouder als een mooi gebaar.

Het andere sieraad is een grote gouden ring met een geometrisch versierd schild dat bezet is met in cabochon geslepen edelstenen (afb. 2a-b).¹¹ Het schild is opvallend groot en heeft een doorsnee van 5,2 cm. In het midden is een grote lichtblauwe steen, een saffier, in

Afb. 4. Een halsketting die door een hindoeïsche en een islamitische vrouw gedragen kan worden, behorend tot het geschenk van J.V. Stein van Gollennesse aan de stadhouder in 1754, goud, robijn, parel, India, Gujarat,

Surat, ca 1750. H. 16,6 cm; br. 16,5 cm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. NM 7061.

een achtlobbige zetting geplaatst. Daaromheen zijn er diverse randen van steeds acht of zestien holtes van verschillende vorm die met edelstenen gevuld zijn. Rode robijnen en blauwe saffieren wisselen elkaar af. Een van de middelste randen bestaat uit zestien open-gewerkte holtes, die ook in het patroon van de achterkant zijn verwerkt. Buiten de rand steken acht robijnen in een zetting uit. Het schild is niet plat, maar in het midden hoger en de acht robijnen aan de buitenste rand staan iets omhoog. De achterkant van de ring is ook van een geometrische versiering voorzien.

In het dorp Mangalagama in de provincie Vier Korales op Ceylon worden achttiende-eeuwse werktekeningen van Kandische goudsmidfamilies bewaard die generaties lang voor de koningen van Kandy hebben gewerkt. Het dorp Mangalagama met het omringende land is hun door een van de koningen van Kandy geschonken. Ze werkten echter niet uitsluitend voor het koninklijk huis. Enkele van hun ontwerpen hebben een geometrische versiering. Twee daarvan zijn ontwerpen voor vingerringen. Ze lijken erg op de voorkant van de ring uit het bezit van

de stadhouder. Een van hun andere ontwerpen lijkt zo veel op de achterkant van de ring van de stadhouder dat het als model gediend zou kunnen hebben.¹² Hieruit mag afgeleid worden dat de stadhouderlijke ring in de achttiende eeuw in Kandy op Sri Lanka is gemaakt door een goudsmid die gewoonlijk voor de koning werkte.

Het blijkt dat gouden ringen, gouden kettingen, dolken en kledingstukken tot de meest gebruikelijke geschenken behoorden die de koning van Kandy kon uitdelen. Hij gaf ze niet alleen aan zijn eigen onderdanen, maar ook aan Europese gezanten die bij hem op audiëntie kwamen. De VOC stuurde bijna jaarlijks een gezantschap naar de koning van Kandy en na 1796 deed de Engelse handelscompagnie hetzelfde.¹³ Helaas bestaan er geen gedetailleerde beschrijvingen van de ringen onder deze geschenken, zodat we niet weten hoe ze er precies uitzagen, op één enkele uitzondering na. Deze ring is groot: het schild heeft een doorsnede van 4,5 cm. Hij heeft een geometrisch opgebouwde versiering aan de voor- en achterzijde. De voorkant is bezet met edelstenen in cabochon. Het midden wordt gevormd door een grote edelsteen met een rand van kleine steentjes. De buitenkant bestaat uit een rand van acht bloemachtige elementen, afgewisseld met acht andere stenen. Daar tegenaan zijn aan de buitenkant acht grotere stenen gezet. Het basispatroon van deze ring is gelijk aan dat van de ring van de stadhouder, maar dan vereenvoudigd en minder massief. Met deze ring maakte de laatste koning van Kandy, Sri Vikrama Raja Simha (1798–1815), zijn laatste koninklijk gebaar. Hij schonk de ring aan majoor Lionel Hook die hem begeleidde bij zijn aftocht na zijn gevangenneming door de Engelsen.¹⁴ Dit vond plaats in 1815. De ring zal niet lang daarvoor in Kandy in opdracht van de koning gemaakt zijn. Toch lijken ringen geen belangrijk onderdeel geweest te zijn van de kleding van de koning zelf. Bij de ontvangst van de VOC-delegatie in 1736 door de koning van Kandy heeft een van de leden van het gezantschap diens imposante uiterlijk beschreven. Hij droeg een jas van gouden platen die overvloedig met edelstenen waren bezet. Zijn handen en

Afb. 5. Kandische hoofden. Foto door A.W.A. Plâté & Co., Ceylon, Colombo, ca 1880.

voeten waren echter geheel naakt.¹⁵ Toch bevonden zich in het bezit van de laatste koning een groot aantal ringen.¹⁶ De koning had waarschijnlijk zijn ringen voornamelijk om ten geschenke te geven. De stadhouderlijke ring zou dus ook een koninklijk geschenk geweest kunnen zijn. Op een foto met een groepje opvallend geklede mannen, ondertiteld *Group of Kandyan Chiefs* (afb. 5), draagt de uiterst links staande man een ring aan zijn rechterhand die zo goed als gelijk is aan de ring uit stadhouderlijk bezit. Dezelfde man is nog eens gefotografeerd, maar dan apart, zittend op een stoel met een waardigheidssteken achter zich. Beide foto's zijn omstreeks 1880 gemaakt.¹⁷ Klaarblijkelijk droegen 'Kandische hoofden' toen een speciale klederdracht, waar een grote, opvallende ring deel van kon uitmaken. Hoe lang was dit al zo? Na 1815, toen de Engelsen het bestuur van Ceylon overnamen, kregen de traditionele

voorschriften en voorrechten van de heersende klasse steeds minder betekenis. Tegen 1824 droegen alle hoofden min of meer dezelfde kleding. Grote vingerringen behoorden daartoe. Kandische hoofden droegen aan het eind van de negentiende eeuw kledingstukken die vroeger aan de koning voorbehouden waren.¹⁸ Dat is wat de genoemde twee foto's ons laten zien.

Hoe was het gesteld met klederdracht en grote ringen vóór 1815? Het bestuur van het eiland Ceylon was in de achttiende eeuw als volgt georganiseerd. De koning van het rijk Kandy regeerde over het hoger gelegen en moeilijk te bereiken binnenland van het eiland. Hij zetelde in de stad Kandy. De voc heerste over de kustgebieden. Haar hoogste machthebber in Ceylon, de gouverneur, zetelde in Colombo. De koning van Kandy had twee belangrijke ministers, *adigars*, die vooral recht en orde handhaafden. Vaak waren ze tegelijkertijd *disave*. *Disave*'s waren

provinciale gouverneurs. De kleinere districten hadden een *ratemahatmya* aan het hoofd. De *voc*, die de oorspronkelijke organisatie deels had overgenomen, had aan het hoofd van elke provincie ook een *disave* aangesteld. Elke provincie was verdeeld in *korale's* met een *koral* aan het hoofd. De *disave's* waren Nederlandse functionarissen. Aan de *disave's* waren *mudaliyar's*, Ceylonese adviseurs, toegewezen. De bestuursstructuur onder de *disave's* was geheel Ceylonees. De door de *voc* aangestelde lokale functionarissen, de *mudaliyars* en de onder hen staande *korale's*, waren ook de traditionele leiders van de Ceylonese bevolking. Zij vormden de onmisbare schakel tussen het Europese *voc*-bestuur en de Ceylonese bevolking. De adviseur van de gouverneur, de *mahamudaliyar*, was de hoogste inheemse functionaris in *voc*-dienst.¹⁹ De Ceylonese samenleving, zeker in de kringen rond de koning, maar ook in het door de *voc* bestuurd kustgebied, werd gekenmerkt door voorschriften en voorrechten op het gebied van kleding en uiterlijk vertoon. De *adigars* en *disave's* hadden het prerogatief van het dragen van bepaalde kleding, dat zij met hand en tand verdedigden. Essentiële kledingstukken waren de vierkante steek, een kort jasje, een heupkleed van dunne geplooid stoff dat met een ceintuur op zijn plaats werd gehouden, een gouden ketting om de hals en een grote ring aan de vinger (*peres mudu*).²⁰ Deze prachtige uitrusting konden Europeanen alleen zien als zij met een *voc*-gezantschap naar Kandy reisden of als de jaarlijkse gezantschapsstoet van de koning van Kandy naar Colombo kwam. Dat trok dan natuurlijk veel bekijks. In de tweede helft van de achttiende eeuw zijn Kandische gezanten in Colombo enkele malen uitgebeeld (afb. 6 en 7). Helaas is vooral aandacht besteed aan de pracht en praal van de gehele stoet, zodat details als vingerringen niet aan bod komen.²¹ Een van de tekenaars was zo gefascineerd door de kleding van de Kandische gezanten, dat hij hun begroeting door het *voc*-ontvangstcommité in een detail-tekening toevoegde en de meest karakteristieke kledingstukken, het jasje en de hoed, er apart bij tekende (afb. 7).²² Helaas is ook hier geen ring te bekennen.

Een voorval uit 1817, twee jaar na de machtsovername door de Engelsen, toont aan hoe zwaar de voorschriften voor kleding, en dus ook voor deze speciale ringen, telden. De *adigar* Ehelepola en de *disave's* Millava en Molligoda waren op weg naar de viering van de verjaardag van de Engelse koning. Zij namen de gelegenheid te baat om onderweg een bezoek te brengen aan een boeddhistisch klooster, *wearing their full dress; the Adikar remarked that the Disava's vattappuva, the large ring with a bezel covering three fingers which formed an essential part of the costume, was not sufficiently impressive, and sending for his own jewel box took out two rings, one recently made by Niravalla Kiri Naide, which he made him wear.*²³

Hier wordt de ring, die drie vingers bedekt, *vattappuva* genoemd. In het Colombo Museum wordt deze naam ook gebruikt voor een ring met een doorsnede van 5,1 cm, bezet met robijnen en smaragden en met een amethyst in het midden.²⁴ In twee gezaghebbende publicaties worden dergelijke ringen als *peras muda* of *peres muduva* omschreven. Ook van de ring van koning Sri Vikrama Singha wordt gezegd dat hij behoort tot het type *Peras Mudda*.²⁵ Deze laatste ringen hebben edelstenen in een zetting die buiten de rand uitsteekt, net als de stadhoudelijke ring.

Dat de aristocratische dragers van deze ringen ze als geschenk konden uitdelen op dezelfde manier als de koning, blijkt uit een geheim rapport uit 1768. Bij een bezoek van een *voc*-gezantschap aan het hof van Kandy vonden er naast de officiële audiënties bij de koning besprekingen plaats in de wandelgangen met de *adigars* en andere hoogwaardigheidsbekleders. De gezant G.L. Coste, die in februari van 1768 Kandy bezocht, had op die manier een geheime bespreking met de *tweeden Ryx adigaar*. De *adigaar* overhandigde geschenken aan de gezant die bedoeld waren voor de Kamer Zeeland en *hierna trok hij een ring van de vinger zijnde een smaragt en gaf die aen een van zijn vertrouwde dienaers, met ordre om dezelve aen mij overtegeeven, om als teeken van vriendschap aen te neemen*. Ook de tolk werd niet te min geacht voor zo'n geschenk: *aen Don Simon gaf hij ook eenen*

Afb. 6. Jan Brandes, *Het Kandische gezantschap in Colombo in 1785; rechts de 'Gezanten der Candianen met de brief van de koning in de hand, met zijn gevolg'.* Aquarel over een schets in potlood,

15,7 x 19,3 cm. Rijksmuseum, Amsterdam, inv.nr. NG-1985-7-1-8.

ring uit naam van Z.K.M. voor zijnen gedaene moeite.²⁶

Het is overduidelijk, dat de grote vinger-ringen in de achttiende en het begin van de negentiende eeuw tot de exclusieve uitrusting van de koningen, de *adigar*'s en de *disave*'s behoorden en dat de stadhouderlijke ring een dergelijke sieraad is.

Voor deze grote ringen worden twee termen gebruikt: *peras mudu* en *vattupuva*. Als het verschil hem zit in de acht buiten de rand uitstekende edelstenen, dan is de stadhouderlijke ring van het *peras mudu*-type.

De ring kan in het bezit van de stadhouder zijn gekomen als geschenk van de koning van

Kandy zelf, of als geschenk van een *adigar* of een *disave* aan een *voc*-gezant. Deze gezant moet de ring dan later aan de stadhouder geschonken hebben.

Het is ook mogelijk, dat de ring deel uitmaakte van een groter ensemble van kleding, sieraden en wapens gedragen door een lid van de aristocratie van Kandy. Een *voc*-dienaar zou deze klederdracht bijeen gebracht kunnen hebben om in Nederland in het stadhouderlijk kabinet te laten zien hoe de aristocratie op Ceylon zich kleepte, op eenzelfde manier als de schenking Stein van Gollennesse het uiterlijk van twee welgestelde bevolkingsgroepen uit Surat documenteerde.

ren een belangrijk bestand vormden. Hoewel het zeer te betreuren is dat er zo weinig van is overgebleven, moet men daarbij bedenken dat dit soort voorwerpen onder normale omstandigheden vergaan, omgesmolten of op een andere manier verloren zouden zijn geraakt. Juist omdat ze als documentair materiaal werden verzameld, weten we er twee eeuwen later nog van. Des te verheugender is het, dat de resten zo zeldzaam, rijk en fraai zijn dat ze op zichzelf alle aandacht verdienen.

Noten

* Met speciale dank aan Henry Brownrigg, George Sanders en Lodewijk Wagenaar.

¹ *150 Jaar Koninklijk Kabinet van Schilderijen, Koninklijke Bibliotheek, Koninklijk Penningkabinet, Herdenkings-tentoonstelling in het Mauritshuis, Den Haag 1966, nrs. 139–166.*

² Th.H. Lunsingh Scheurleer, 'De stadhoudelijke verzamelingen', in: *op.cit.* (noot 1), p. 22 en afb. 24–26.

³ Pauline Lunsingh Scheurleer, 'Jewels for the Stadholder', in: Susan Stronge (ed.), *The Jewels of India*, Bombay 1995, pp. 81–98, en Idem, 'Rich Remains from Social Anthropological Fieldwork in Eighteenth Century India', te verschijnen in: *Journal of the History of Collections* 8 (1996), nr. 1.

⁴ Is het toevallig dat Jan Schreuder, die van 1740–1749 als directeur van de factorij in Surat de verzamelaar van de Stein van Gollenesse-schenking geweest zou kunnen zijn, ook een aantal jaren op Ceylon heeft doorgebracht? Hij was van 1757 tot 1762 gouverneur en directeur van Ceylon.

Over Jan Schreuder in Surat, zie: Ashin Das Gupta, *Indian Merchants and the Decline of Surat c. 1700–1750*, Wiesbaden 1979, pp. 30–31, en over Jan Schreuder in Ceylon: Lodewijk Wagenaar, *Galle: voc-vestiging in Ceylon; Beschrijving van een koloniale samenleving aan de vooravond van de Singalese opstand tegen het Nederlandse gezag, 1760*, Amsterdam 1994, en George Sanders, 'Joan Aalwis Widjewarddene Senewiratne en de uijtgebreidheid van een mostaart Zaadje. Een Ceylonese beloningspenning uitgereikt door de Verenigde Oostindische Compagnie in 1762', *Bulletin van het Rijksmuseum* 42 (1994), pp. 13–36.

⁵ *Op.cit.* (noot 1), nrs. 141 en 157.

⁶ R.P. van de Kastelee, *Handleiding tot de bezigtiging van het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden op Mauritshuis*, in: 's Gravenhage, Den Haag [1824], p. 99.

⁷ De inventaris wordt bewaard in het Algemeen Rijksarchief te Den Haag, ARA 37, 1816. Bij de *Oost Indische Vrouwen-tooisels* komen de twee sieraden voor onder de nrs. 19 en 25: *Een collier uit gelijk een bloem van goud bewerkte leden, waaraan bij elk 2 kleine goude perlen hangen op eene zijden snoer te zamen geregen en een Gouden ring met een groote goud met roode en blaauwe steenen bezet schild.*

⁸ Inv.nr. NM 7071, lengte 18 cm; *op.cit.* (noot 1), nr. 141.

⁹ E.B. Havell, 'The Art Industries of the Madras Presidency: Jewellery', *Journal of the Indian Art and Industry* 6 (1896), pl. 12 en 13, nrs. 4, 5, 6, 7 en 9. Zie ook: Hans Wehreiter, *Schätze der Menschen und Götter; Alter Goldschmuck aus Indien*, cat. tent. Augsburg (Villa Rot) 1993, nrs. 33–35.

¹⁰ Zie C.J. Jayadev, 'The tali in relation to South Indian initiation rites', *Bulletin of the Madras Government Museum* 13 (1979), nr. 3.

¹¹ Inv.nr. NM 7068, d. 5,2 cm; *op.cit.* (noot 1), nr. 157.

¹² A.K. Coomaraswamy, *Medieval Singhalese Art*, 2e druk, New York 1956, p. 58, pl. 23, afb. 2, 7 en 8.

¹³ Coomaraswamy, *op.cit.* (noot 12), p. 213; *The king was in the habit of making presents to the chiefs of jewellery, swords, etc., from the royal workshops as reward for service.*

'Beknopte Historie van de voornaamste gebeurtenissen op Ceilon, sedert de komste van de eerste Nederlanders aldaar in den jare 1602, en vervolgens van het etablissement der edele maatschappij ten zelve eilant tot den jare 1757', *Berigten van het Historisch Genootschap gevestigd te Utrecht* 7de deel, 2de stuk, 2de serie, 2de deel, 2de stuk (1862), pp. 330–413, p. 389: Gouverneur Jan Maetsuyker door Z.M. [de koning van Kandy] *nevens eene missive van den 8en Augustus bevorens* [1649], *is vereerd geworden met een bagge (ring), een goude ketting en een elephant met tanden.* *Ibid.*, p. 504: In 1747 willigde de voc het verzoek van Kandische gezanten in om naar Batavia te mogen reizen. Vandaar wilden ze naar Siam doorreizen om daar boeddhistische priesters op te halen. Hierdoor *scheen het Hof in een bijzonder goede dispositie gebragt te zijn, zelfs zoodanig dat Z.M. den Edelen Heer Gouverneur met een fraaije piek met zilver beslag, een ring met zes saphiere steenen, een mes met goud ingelegt en een zilvere scheede, op 100 rijksd. gewaardeert, beschonk.*

'Henricus van Bylevelt's embassy to Kandy in 1671'. Translated from the Dutch by F.H. de Vos, *Journal of the Ceylon Branch of the Royal Asiatic Society* 11 (1890), pp. 355–376, p. 356: *No sooner had I answered him and paid him my respects then I got a ring set with nineteen rubies.*

R.K. de Silva en W.G.M. Beumer, *Illustrations and Views of Dutch Ceylon 1602–1796*, Londen/Leiden 1988, p. 324: *De ambassadeur Daniël Agreen die in 1736 voor de voc naar het hof van Kandy trok, ontving samen met vele andere cadeau's: twee fijne grote gouden ringen bezet*

met vele goede, maar ongeslepen stenen, zoals hun gewoonte was.

'Andrew's journal of a tour to Candia in the year 1796', *Journal of the Ceylon Branch of the Royal Asiatic Society* 26 (1917), p. 28: *A gold chain of curious but flimsy work was first put round Mr. Andrew's neck and a ring on his finger. The same was done to us, one after the other, the articles declining in value as we appeared to them in consequence of rank.*

¹⁴ J.F. Pieris, 'A King of Ceylon's Gun', *Connoisseur* vol. 98 (1936), pp. 153–155, afb. iv.

¹⁵ *Journal of the Ceylon Branch of the Asiatic Society* 26 (1918), p. 46.

¹⁶ Tot de regalia van de laatste koning die in 1820 in Londen geveild werden, behoorden twee massieve ringen. Verder bezat de koning nog zo'n 15 of 20 ringen van verschillende maten; zie P.E. Pieris, *Tri Sinhala. The last Phase 1796–1815*, Cambridge 1950, pp. 219 en 231.

¹⁷ Met dank aan John Falconer van de India Office Library in Londen, die mij op de foto met het groepje hoofden van Kandy wees. De foto van het Kandische hoofd met waardigheidsteken is gepubliceerd in Coomaraswamy, *op.cit.* (noot 12), pl. iii. De fotostudio van W.L.H. Skeen & Co, een familiebedrijf, was werkzaam op Ceylon tussen 1870 and 1903; zie *19th Century Photographic Art; Masterpieces of International Photography*, The Hague 1989, pp. 185–186. Met dank aan Mattie Boom, die deze foto's op omstreeks 1880 dateert.

¹⁸ Coomaraswamy, *op.cit.* (noot 12), p. 33; H.W. Codrington, *Notes on some of the Principal Kandyan Chiefs and Headmen and their Dresses*, Colombo 1910, p. 21. Tegenwoordig dragen hoofden nog steeds dezelfde klederdracht inclusief ring, maar uitsluitend bij bepaalde ceremoniële gelegenheden. Voor reisgidsen is dit een aantrekkelijk plaatje: *Sri Lanka Reisgids*, Elmar reisgidsen, Rijswijk 1994, p. 269.

¹⁹ Ralph Pieris, *Sinhalese Social Organization, the Kandyan Period*, Colombo 1956, pp. 9–33; S. Arasaratnam, 'The indigenous ruling class in Dutch maritime Ceylon', *The Indian Economic and Social History Review* 8 (1971), nr. 1, pp. 57–71, en S. Arasaratnam, 'The Administrative Organization of the Dutch East India Company in Ceylon', *the Ceylon Journal of Historical and Social Studies* 8 (1965), pp. 1–13.

²⁰ Coomaraswamy, *op.cit.* (noot 12), pp. 32–34; Codrington, *op.cit.* (noot 18), pp. 16–26, in het bijzonder pp. 22–23.

²¹ De vele malen gereproduceerde tekening door Carl Reimer in het Rijkprentenkabinet te Amsterdam stelt de audiëntie van gouverneur I.M. Falck in 1772 voor; zie R.G. Anthonisz, 'Governor Falck's Audience to the Kandyan Ambassador in 1772', *Journal of the Dutch Burgher Union of Ceylon* 2 (1909), pp. 146–152; R.K. de Silva and W.G.M. Beumer, *op.cit.* (noot 13), p. 274; Lodewijk Wagenaar, *op.cit.* (noot 4), p. 23; Sanders, *op.cit.* (noot 4), p. 29.

²² Inzet aan het eind van een roltekening door A. Dose naar Guyard met een voorstelling van de intocht van een Kandisch gezantschap tussen 1764 en 1784 in de Atlas van Stolk, Rotterdam. Het geheel van 12,3 x 253 cm, is afgebeeld in Wagenaar, *op.cit.* (noot 4), p. 21. In deze inzet met de begroeting van de Kandise gezanten door het voc-ontvangstcomité zijn de voorgestelden precies aangegeven, evenals de kledingstukken: De voc-dienaren, de heer Burnat (B.), de fiscaal, de heer J.H. Borwater (C.) en de heer van Cleef (D.), en de gezanten van Kandy (A.), het karakteristieke jasje (1.) en vierkante steek (2.). Onderschrift: *Lorsque les Embassadeurs A. ont dessendus De leurs Doulies (3) Mr. Burnat B. Mr. Le Fiscal C. Mr. van Clèf D. 1. Leurs bujois (2) Leurs bonet 3. un doulie. 4 un coulie chinglais qui retient le doulie.*

Graag wil ik hier Carl Nix van de Atlas van Stolk te Rotterdam hartelijk bedanken voor het ter beschikbaar stellen van alle gegevens over deze roltekening.

²³ Pieris, *op.cit.* (noot 16), p. 128.

²⁴ Coomaraswamy, *op.cit.* (noot 12), pl. 51, afb. 8, en P.H.D.H. de Silva, *Illustrated Guide to the Colombo Museum*, Colombo 1976, pl. 145.

²⁵ Grote ringen die door de *adigars* gedragen worden, worden *peres mudu* genoemd; zie Codrington, *op.cit.* (noot 18), p. 22, nr. 9; Coomaraswamy, *op.cit.* (noot 12), pl. 51, afb. 1, 2 en 14; Pieris, *op.cit.* (noot 16), p. 155.

²⁶ Algemeen Rijksarchief, Den Haag, voc 9950, Stukken van de gouverneur en raden van Ceylon aan de kamer Zeeland, van 13 november 1768. Nr. 16, Colombo 25 februari 1768. Deze gegevens werden mij welwillend ter beschikking gesteld door Lodewijk Wagenaar.

²⁷ *Guide ou nouvelle description de la Haye et les environs*, Den Haag 1785, p. 257: de tweede, grotere kamer op de tweede verdieping van het kabinet van curiositeiten en natuurlijke historie *est toute remplie d'armures, habillemens, & autres ornemens des Chinois, des habitants de l'isle de Ceylon, & d'autres nations Indiennes; parmi ces ornemens il y en a de très riches en or*

& en pierreries. Latere buitenlandse bezoekers spreken er ook over. *Das Cabinet enthält nicht bloss Dinge die zur Naturgeschichte, sondern auch andere seltene sehenswürdige Sachen, zB. Chinesische, Ceylonische und andere Indianische Waffenrüstungen, Kleidungsstücke und andere Zierrathen. Manche darunter sind sehr reich aus Gold und Steinen*, in: [Anoniem], *Bemerkungen auf einer Reise nach Holland im Jahre 1790*, Oldenburg 1792, p. 102; *Im Zimmer welches Kleidungen, Waffen, Schmuck der Chineser und anderer entfernter Völker etc. enthält, trifft man viel Gold und ziemlich roh geschliffene Edelgesteine, womit einige ostindische Beherrscher den Holländern ein Geschenk machten*, in: J.C.G. Schaeffer, *Briefe auf einer Reise durch Frankreich, England, Holland und Italien in den Jahren 1787 und 1788*, Regensburg 1794, dl. 2, p. 203; *Wir sahen dann Kleidungen von Völkern anderer Welttheile*, in: S.W. von la Roche *Tagebuch einer Reise durch Holland und England*, 2e dr., Offenbach am Main 1791, p. 99. Jan van Campen was zo vriendelijk me op de gids en de reisverslagen te wijzen.

²⁸ Jan van der Waals, 'Exotische rariteiten; afbeeldingen en voorwerpen van vreemde volkeren', in: Ellinoor Bergvelt en Renée Kistemaker (red.), *De wereld binnen handbereik; Nederlandse kunst- en rariteitenverzamelingen, 1585–1735*, cat. tent. Amsterdam (Amsterdams Historisch Museum) 1992, pp. 153–168.

²⁹ Jan van Campen, 'De verzameling van de amateur-sinoloog J.Th. Royer in het Rijksmuseum', *Bulletin van het Rijksmuseum* 43 (1995), pp. 3–35, in het bijzonder pp. 12, 13, 19 en 20.

³⁰ Het weinige dat er over bekend is, is opgediept door Th.H. Lunsingh Scheurleer; zie zijn 'Het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden en zijn betekenis voor het Rijksmuseum', *Oudheidkundig jaarboek* 13 (1946), p. 50, zijn *op.cit.* (noot 2), p. 11–50, en S.W.A. Drossaers en Th.H. Lunsingh Scheurleer, *Inventarissen van de inboedels in de verblijven van de Oranjes 1567–1795*, Den Haag 1974, pp. 730–736.